

**SFÂNTUL CUVIOS
IOAN IACOB DE LA NEAMȚ –
HOZEVITUL**

– Tâlcuiri din opera sa –

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

**DOXOLOGIA,
Iași, 2010**

ÎNVĂȚĂTURI MÂNTUITOARE ÎN SCRIERILE SFÂNTULUI IOAN IACOB DE LA NEAMȚ – HOZEVITUL

Pr. prof. Vasile Păvăleanu

Dumnezeul cel Atotputernic și Sfânt este preamărit de cetele îngerești prin cântarea „Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot...” (Isaia 6, 3), iar psalmistul zice: „Dumnezeule întru sfințenie este calea Ta...” (Psalm 76, 13).

Fiind iubire desăvârșită, Dumnezeu revarsă darurile Sale și asupra omului, făcându-l părtaș negrăitelor Sale binefaceri. Așadar, Dumnezeu cel Sfânt dorește și chiar poruncește ca omul să devină sfânt: „sfințiți-vă și veți fi sfinți căci Eu Domnul Dumnezeuul vostru sunt Sfânt” (Levitic 11, 44; I Petru 2, 16). În acest sens, Biserica doxologhește liturgic zicând: „Sfânt ești Dumnezeuul nostru și întru sfinți Te odihnești...” (*Slujba utreniei*).

Descoperind această iubire a lui Dumnezeu, oamenii se străduiesc să lucreze cu frică și cu cutremur la mântuirea lor (Filipeni 2, 12), să devină „părtași dumnezeieștii firi” (II Petru 1, 4), și să ajungă după cuvântul Sfântului Pavel „la statura bărbatului desăvârșit” (Efeseni 4, 13) sau locașuri ale Duhului Sfânt” (I Corinteni 6, 20).

Astfel, cămărilor cerești cele gătite de la întemeierea lumii binecuvântaților Părintelui ceresc (Matei 25, 34), sunt pline de sfinții Săi ridicați dintre toate neamurile pământului, care sunt un adevărat „nor de mărturii” (Evrei 12,1) și adevărate stele lucitoare pe firmamentul Bisericii pentru ca cei din lume văzându-le, să preamărească pe Tatăl din ceruri (Matei 5, 16).

O asemenea stea luminoasă ridicată din neamul nostru românesc și din trunchiul Bisericii străbune este Sfântul Ioan Iacob Românul sau Hozevitul a cărui viață mai presus de materie uimește și firea îngerilor și firea oamenilor, căci în trup fiind, a viețuit ca unul fără de trup și pe pământ trăind, a pregustat deja din slava împărăției lui Dumnezeu.

Sfințenia vieții sale transpare atât din modul duhovnicesc în care a trăit, cât și din proslăvirea trupului său prin nesticăciune și neputrezire, dar în egală măsură și din scrierile sale în special din poezii, care scot în evidență cu multă putere, credința sa ortodoxă statornică și tare manifestată prin pocăință permanentă, prin dorul de cerul sfânt, printr-o preocupare și neliniște ontologică a sufletului său pentru mântuire precum și prin durerea ce-l frământă pentru necredința lumii de azi și pentru ispitele născute din „moda lumii”. Frumusețea literară, încărcătura duhovnicească, sensibilitatea sufletească, sonoritatea frazei, a rimei și a ritmului, tematica versificată fac din poezia Sfântului Ioan o cântare și o rugăciune, o teologie în cuvânt și în trăire, o preamărire imnică a lui Dumnezeu și o muștrare ziditoare pentru sine și pentru lume.

Toate aceste cuvinte așezate în vers dulce, într-o simplitate și candoare celestă arată simțămintele sfinte și nobile ce-l animă, cum însuși mărturisește:

Dacă vrei să știi vreodată
Ce simțea inima mea,
Cetitorule iubite,
De la versuri vei afla!

(*Scântei din inimă*)

Poeziile Sfântului Ioan îl așază pe autor între marii poeți creștini, căci nu sunt cu nimic mai prejos decât versurile lui Eminescu, Coșbuc, Voiculescu, Ioan Alexandru, Traian Dorz, Radu Gyr, sau alții; dimpotrivă, poezia sa are un mesaj aparte, deoarece **este poezia unui sfânt, nu a unui geniu**, pe lângă inspirația artistică proprie poetului, se adaugă inspirația divină. Aceste poezii religioase sunt inspirate atât din Sfânta Scriptură, ea însăși inspirată de Dumnezeu (II Timotei 3,16), din prezența Sfântului Ioan la Mormântul Domnului și la celelalte locuri sfinte, stropite fiind cu lacrimile pocăinței și dogorite în focul dragostei de Dumnezeu. Fiind format în copilărie și în tinerețe în țară, se simte și inspirația poeziei culte dar mai ales populare românești, fapt ce reiese din tehnica versificării, strofe de câte patru versuri cu rimă îmbrățișată, ritm iambic și trohaic, cu măsura de șapte-nouă silabe.

Sfântul stihuitor se simte dator să cultive și să înmulțească acest talant, darul poeziei, ca și alții să se folosească de versul său care trebuie să constituie o cărămidă spre zidirea sufletească a altora:

Dar neavând îndemânare,	Nădăjduiesc că dacă alții
S-aduc talantului meu spor,	Vor strânge rod duhovnicesc,
Îl dau acuma spre lucrare	Voi fi și eu părtaș cu dânșii
La cei cu suflet râvnitor.	Prin darul cel dumnezeiesc.

Și la zidirea bunătății
Pe care ei o vor împlini,
Măcar puțină cărămidă
Din „versul” meu vor folosi!

(Stihuri către cetitori)

Ca dintr-o nouă psaltire românească în versuri, se desprind cântate și propovăduite adevărurile fundamentale de credință, ceea ce denotă ortodoxia credinței și a vieții sale, care, este de fapt primul criteriu în actul canonizării sfinților, precum și normele morale sfinte și mântuitoare desprinse din poruncile lui Dumnezeu. Sfântul Ioan a întrupat în viața sa sintagma filocalică a Sfântului Marcu Ascetul că „Dumnezeu este ascuns în poruncile Sale și cine vrea să-L găsească, să-I împlinească poruncile” (*Filocalia I*).

Și fiindcă **dogma Preasfintei Treimi** stă în centrul învățaturii și mărturisirii de credință ca și al Crezului ortodox, și Sfântul Ioan Iacob aduce slavă Sfintei și Celei de Viață Făcătoarei Treimi:

Ce sunt eu fără de Domnul?	Ochii mei fără privirea
Sunt un praf de oase reci.	Spre Părintele Ceresc ,
Hrana viermilor din groapă	Sunt ca ochelarii negri
Și a muncilor de veci.	A celor care orbesc!
Însăși biata mea ureche,	Iar la mâini și la picioare,
Fără Duhul Lui Cel Sfânt ,	Dacă Domnul nu dă spor,
Este zdreanță agățată,	Lucrul lui – atunci – și mersul,
Care tremură în vânt.	Este veșnic pierzător!

Fără darul **Sfintei Troițe**,
Eu sunt vierme stricător,
Căci, trăind fără lumină,
Fără de nădejde mor!

(Fără El)

Abordarea teologică este cu totul profundă, întrucât numește fiecare persoană a Sfintei Treimi, arătând lucrarea fiecăreia înspre om, dar și împreună lucrarea Lor spre cel zidit după chip și chemat să dobândească asemănarea. Mai mult, citatul de mai sus poate fi privit și printr-o abordare antropologică creștină, deoarece, omul fără Dumnezeu nu înseamnă nimic, iar simțurile omului neluminate de lucrarea Preasfintei Treimi, înseamnă „orbire, clopot fără limbă, zdreanță ce tremură în vânt, mers pierzător, desnădejde”, înțelegându-se relația interpersonală dintre om și Dumnezeu care are ca rezultat ireversibil demnitatea și măreția persoanei umane. Viețuind pe malul Iordanului, acolo unde s-a botezat Mântuitorul Hristos și unde „închinarea Treimii s-a arătat...” (*Troparul Bobotezei*), egumenul Ioan este martorul „Liturghiei cosmice”, după expresia Sfântului Maxim Mărturisitorul analizată în opera lui Hans Urs von Balthasar (*Die Kosmische Liturgie*), deoarece, pe lângă firea îngerilor și a oamenilor, toată firea cea văzută preamărește „Treimea cea de o ființă și nedespărțită” (*Slujba Sfintei Liturghii*):

S-aud în lunca cea bătrână	În murmur tainic apa cântă
Cum sună vântul în pustie	Iar trestiile tremurând
Și firea toată cum îngână:	Slăvesc Treimea cea Prea Sfântă
„ Treime sfântă , slavă ție”!...	Ce se arătase oarecând.

(*Flori de la Iordan*)

O altă temă dogmatică referitoare la soteriologie prezentată într-o formă imnografică este cea legată de **Persoana și lucrarea răscumpărătoare a Domnului Iisus Hristos**. Una din poeziile Sfântului Ioan ce reliefează magistral această problemă poartă titlul *Glusul Păstorului celui bun*. Ca într-un adevărat tratat dogmatic, surprinde aproape toate adevărurile legate de actul mântuirii noastre prin „cel ce a ridicat păcatul lumii” (Ioan 1, 29). Astfel, premiza Întrupării este căderea omului în păcatul strămoșesc și sub robia diavolului:

Omule făptura mea	Iubitor de oameni sunt
Pentru ce m-ai părăsit	Si al milei Dumnezeu
Și pe alte căi mergând	Pentru ce te-ai făcut
Drumul vieții l-ai greșit?	Rob potrivnicului Meu?

Aceste cuvinte tâlmăcesc într-o formă mai amănunțită întrebarea lui Dumnezeu din rai după căderea protopărinților: „Adame,

unde ești?” (Facere 3, 9), căci se înțelege că păcatul îndepărtează pe om de Dumnezeu, iar Părintele ceresc în iubirea Lui Se întristează de pierderea fiului Său.

Mai departe, aceeași poezie arată adevărul că mântuirea a fost hotărâtă din veci de Dumnezeu, mai înainte de a fi lumea (I Petru 1, 20), că este „taina cea din veac ascunsă în Dumnezeu” (Efeseni 3, 9) și zice:

„Pentru tine, Eu din veac,
Mântuire am lucrat,
Pogorându-Mă de sus,
Cerurile am plecat”.

Întruparea este marea Taină a drepte credințe (I Timotei 3, 16), adică chenoza, smerirea sau deșertarea Fiului lui Dumnezeu, după afirmația Sfântului Maxim Mărturisitorul „celor necredincioși li s-a părut a nu mai fi Dumnezeu”. Prin chenoză, Fiul lui Dumnezeu S-a deșertat pe Sine chip de rob luând (Filipeni 2, 5-8) și „El bogat fiind, a sărăcit pentru noi, ca pe noi să ne îmbogățească din sărăcia Lui” (II Corinteni 8, 9) și iată cum traduce pe înțelesul tuturor Sfântul Ioan în aceeași poezie:

„Căci luând Eu chip de rob,	Și smerit, și prea sărac,
Din Fecioară m-am născut	Pe pământ am petrecut.
Pogorându-Mă din cer,	Chipul slavei am lăsat,
Ca să te ridic la el,	Pentru tine cel mișel.

Necinstire am răbdat,
Ca din nou să te slăvesc,
Întru tot sărac am fost,
Ca să te îmbogățesc”.

Prin păcat, omul a căzut sub blestemul legii, sub blestemul păcatului, de aceea Hristos Domnul a luat asupra sa toate păcatele noastre și cu fărădelegile noastre S-a împovărat, (Isaia 53, 4) și El Însuși, „S-a făcut pentru noi blestem” (Galateni 3, 13), pentru a pi-roni păcatul pe cruce spre Răscumpărarea neamului omenesc. Această lucrare minunată și plină de o bogăție de înțelesuri este

astfel versificată cu multă sensibilitate de Sfântul de la Neamț și de la Hozeva:

„Tu, greșind de la-nceput, Împotriva Tatălui, Ți-am luat asupra Mea, <i>Sarcina</i> păcatului.	Birnic morții tu erai Pe vecie osândit – Dar luând Eu vina ta, <i>Birul morții</i> am plătit.
Fiere beau și cu oțet, Și pe lemn Mă răstignesc Ca din <i>lemnul cel amar</i> , Rod prea dulce să-ți gătesc.	Răstignit între tâlhari, Socotitu-m-am <i>blestem</i> , Ca pe tine iar moștean La viață să te chem...”.

Tot în aceeași poezie, ce însumează 38 de strofe, Mântuitorul Hristos, Păstor Bun și Părinte Iubitor, cheamă pe omul păcătos pentru a-i oferi roadele operei răscumpărătoare. Inspirat din poemul Sfântului Tihon din Zadonsk, episcopul Voronejului, Sfântul Ioan Iacob prezintă chemarea pe care Hristos Domnul o adresează omului, pentru că „El este totul întru toate” (I Corinteni 15, 28), El oferă omului tot ce și-ar putea dori, căci El este Binele Suprem și Izvorul a toată desăvârșirea:

„Dacă vrei tot binele, Eu sunt <i>binelui izvor</i> , Și aicea pe pământ, Și în veacul viitor.	Fericirea veșnică, Dacă vrei s-o dobândești, Eu sunt singur <i>Dătător</i> Fericirii sufletești.
---	---

Frumusețea tu dorind
Desfătare ca s-o ai,
Eu *podoaba* lumii sunt
Și *dulceața cea din rai*”.

Mai departe, Dumnezeu i se adresează omului, arătându-i toate lucrările Sale pentru ca acesta să înțeleagă că nimic din cele pământești nu pot fi comparate cu darurile lui Dumnezeu:

„De râvnești la neam slăvit, Eu sunt <i>Unul cel născut</i> , Din Fecioară negrăit Și din Cel fără-nceput.	Cauți slavă și puteri Ca să ai neîncetat? Eu sunt <i>Domn Puterilor</i> Și al <i>Slavei Împărat</i> .
---	--